№ 187 ՈՒՐԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29 — 1903 — ՈՒՐԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29 № 187

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Pour Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կիրակի, օգոստոսի 31-ին, Վանքի մայր եկեղեցում տեղի կունենայ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԻՒԼՆԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահվան քառասնօրեայ հոգեհանգիստը, որի մասին հանգուցեալի հայրը՝ Կարապետ Գիւլնազարեան, մայրը՝ Կատարինէ Գիւլնազարեան և եղբայրը՝ Կոստանդին Գիւլնազարեան յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին, որոնց կուզէին յարգել հանգուցեալի յիշատակը: Պատարագի սկիզբը ժամը $10^1/_2$-ին, հոգեհանգիստը ժամը 12-ին:
1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. Հասարակական օգնութիւն. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Մոռացված անկիւններ. Նամակ Կարսից. Նամակ Աշտարակից. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ինչ է կատարվում Մակեդոնիայում. Թաւրիզի ազատախնամ ընկերութիւնը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. — Հաստատուն ապագան:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Մեր առաջ դրված է մի հետաքրքրական տեղեկագիր, որ վերաբերում է մեր երկրում տեղի ունեցած հասարակական օգնութեան մի խոշոր դէպքի: Դա այն մասնաժողովի տեղեկագիրն է, որ զբաղված էր Ախալքալաքի գաւառի երկրաշարժից վնասվածներին օգնելու հոգսով:

Մեր ընթերցողները իր ժամանակին կարդացել են „Մշակի“ մէջ պարբերաբար մանրամասն տեղեկութիւններ մասնաժողովի գործունէութեան մասին: Այժմ այդ գործունէութեան ամփոփումը, որ հրատարակված է առանձին գրքոյկով, ներկայացնում է ընդհանուր հաշիւ թէ ստացված և ծախսված գումարների և թէ մասնաժողովի կարգադրութիւնների:

Այդ հաշւետուութիւնը ինքն ըստ ինքեան մի մխիթարական երեւոյթ է, որովհետև երբ հասարակութիւնը տեսնում է իր տուած գումարների և նրանց գործադրութեան մասին ճիշդ տեղեկութիւններ, այն ժամանակ նա վստահ կերպով տալիս է իր կոպէկները աղէտների ժամանակ, յոյս ունենալով, որ նրանք տեղ կը հասնեն և որոշ օգնութիւն կը մատուցանեն տառապեալներին: Ներկայ դէպքում աւելանում է և մի ուրիշ մխիթարական հանգամանք, այդ այն է, որ ժողոված նպաստների գործադրութիւնը յանձնված է եղել մի մարմնի, որի մէջ վարչութեան ներկայացուցիչները գործում էին հասարակութեան ներկայացուցիչների հետ միասին:

Մասնաժողովն ընդամենը ստացել է 248,807 ռուբլի 18 կոպէկ, որը և ծախսել է թէ մարդկանց կերակրելու և հագուստեղէն բաժանելու, թէ տնային անասուններ գնելու, թէ սերմացու հաց և ուրիշ հանդեր մատակարարելու, թէ բնակարաններ շինելու, թէ բժշկական օգնութիւն հասցնելու և թէ հասարակական մի քանի շինութիւններ կառուցանելու ու եկեղեցիները նորոգելու համար:

Այժմ, երբ Ախալքալաքի գաւառը արդէն վերականգնել է իր նախկին տնտեսութիւնը և գիւղական ազգաբնակութիւնը իրապէս տեսել է և զգացել հասարակութեան օգնութեան բարերար արտայայտութիւնը, հանդէս է գալիս մեր մէջ մի զգացմունք, որ շատ բան կարելի է անել երկրի համար, շատ օգնութիւն կարելի է հասցնել կարօտեալ մեր եղբայրներին, եթէ մենք կարողանանք ժամանակին ցոյց տալ մեր կարեկցութիւնը դէպի մարդիկ և միացած ոյժերով կազմակերպէինք օգնութեան գործը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՌԱՑՎԱԾ ԱՆԿԻՒՆՆԵՐ
(Նամակ Երեւանից)

Մի ասպարէզ, որը այժմեան հանգամանքներում ներկայանում է միակը՝ միջոցներից զուրկ, ինքնուրոյն գործի անձեռնհաս բազմաթիվ երիտասարդ ոյժերի համար, որի մասին այնքան շատ գրվում, խօսվում է և որի համար մինչև այժմ հազիւ ոչինչ չէ արված,—գործակատարութիւնն է, որը միանգամայն մոռացութեան տրված է, մանաւանդ մեզանում—գաւառում, որտեղ կարծէք բոլորովին չէ էլ ասվում այդպիսի խնդիրների մասին խօսել, հոգածութեան նիւթ դարձնել: Որ գործակատարի դրութիւնը գաւառում աւելի ծանր է և անտանելի, որ նա աւելի իրաւազուրկ է և արհամարհված, քան մեծ քաղաքներում, այդ փաստ է: Որ գործակատարը գաւառում աւելի քիչ է վարձատրվում և դրա հետ միասին աւելի քիչ արտօնութիւններ ունի, քան, օրինակ, Թիֆլիսում, այդ եւս փաստ է: Պարապմունքի որոշ ժամ գոյութիւն չունի բոլորովին. այդ կախված է «խազէյնի» կամքից:

Փողի տիրապետութիւնը գաւառում դեռ եւս սոսկալի է, խազէյնի գերիշխանութիւնը քըրմապետութեան է հասցրած: «Աղա» բառը մինչև այժմ էլ մի մեծ ոյժ է ներկայացնում: Աղա—այդ մի հնչիւն է, որը բնորոշում է գաւառը իր ոսկու տիրապետութեամբ, իր մամօնայական պաշտամունքներով: Թող մեր առածները չափազանցութիւններ չը համարվեն. խազէյինը այսօր էլ իր խանութի մէջ, իր գործակատարների նկատմամբ նոյն անողոք աղան է, ինչ որ տասնեակ տարիներ առաջ. օրինակ՝ կան աղա-խազէյիներ, որոնք գործակատարին թոյլ չեն տալիս իրանց ներկայութեամբ նստել, իրան մի փոքր ազատ պահել, այս կամ այն շարժումը կատարել, այլ և թոյլ են տալիս իրանց հայհոյել, անպատկառ ցինցոցներ ուղղել իրանց հասակակից մարդուն միայն այն պատճառով, որ բաղդը նրան ձգել է մի այլ ասպարէզ, փողով իրանից հարուստ աղայի ձեռքը: Ահա շնորհիւ այսպիսի բարքերի և տիրող ասիական վայրենի յարաբերութիւնների, գործակատարը արհամարհված է ամեն տեղ: Եղիր լաւ բարքի տէր, օրինակելի բնաւորութեան մարդ, լաւ հոգի և ձգտումներ ունեցող անհատ—այդ մի և նոյն է, դու պատիւ չունես. չէ՞ որ դու գործակատար ես, չէ՞ որ անունդ «պրիկաշչիկ է», գրող չարժես, քեզանից խելօք բան չի դուրս գայ, ահա այն ընդհանրացած կարծիքը, որը կը լսէք նոյն իսկ ինտելիգենտ աղաների բերանից: Չը պէտք է մոռանալ, որ այժմ ազէտ աղաների շարքերը լցվում են նաև համալսարանի ֆակուլտէտներն անցած աղաներով:

Ինչու է այսպէս, ինչու մի որոշ դասակարգ, որը կարող էր մի որոշ դեր խաղալ, այսպիսի անմխիթար դրութեան մէջ գտնվում:

Գաւառը մի անկիւն է, որը մոռացված է ամեն կողմից: Ահա այդ մոռացված անկիւնում մարդիկ իրանց էլ մոռացել են:

Թիֆլիսն ունի գործակատարների փոխադարձ խնայողական ընկերութիւնը իր դրամարկղով, իր կանոնադրութեամբ, իր մի քանի արտօնութիւններով: Դա իրաւունք է տալիս նրանց կազմել ժողովներ, մտածել իրանց դրութեան բարւօքման մասին և առհասարակ իրանց դասակարգի մտաւոր և նիւթական կարիքների մասին և, վերջապէս, շնորհիւ այդպիսի կազմակերպութեան, միմիայն մի ամիս առաջ դիմելով նահանգապետին, սահմանել առևտրական խանութների բացելու և փակելու վերաբերմամբ որոշ ժամանակ և որոշ կարգ: Արդեօք նոյնը չէ՞ր կարող անել գաւառը՝ Երևանի կամ Գանձակի պէս քաղաքները մանաւանդ, քանի որ օրինակը աչքի առաջ է: Սպասել, որ այդ անեն աղաները, ծիծաղելի է. նոյնպէս ծիծաղելի է բաւականանալ լոկ խօսակցութեամբ:

Հարկաւոր է ձեռք բերել Թիֆլիսի գործակատարների փոխադարձ խնայողական ընկերութեան կանոնադրութիւնը, նոյնպիսի ընկերութիւն կազմել նաև գաւառներում, բոլոր գործակատարներին կապել միմեանց հետ ընդհանուր շահերով և այդպիսով առաջ բերել մի ամբողջութիւն, մի ոյժ:

Ահա այդ ոյժը կը պաշտպանէ իր շահերը ընդդէմ աղայական բռնութիւնների, վերջ կը դնէ իր ընկած դրութեան, իր անպատւաբեր վիճակին, կը սահմանէ ծառայութեան որոշ ժամեր և կարգեր: Եւ նա աստիճանաբար իր համար ստեղծելով ինքնուրոյն կացութիւն, առաջին հարուածը կը տայ աղայականութեան պաշտամունքին, տիրապետութեան:

Այդ է ճանապարհը և որքան շուտ, այնքան լաւ:

Ա.—Դօ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Օգոստոսի 24-ին

Շատ տեղերից գանգատներ են լսվում, թէ գրադարան չունենք, ընթերցանութեան գրքեր չը կան, մենք՝ երիտասարդներս և գործակա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԱՊԱԳԱՆ
(Ծառայողի տետրակից)

I

Ուրիշ տեղ չունէինք գնալու. կանաչ դաշտեր, պարզ երկինք, ջինջ լուսին, սար ու ձոր, անտառ ու մարգեր չը կան. շրջապատված նաւթահորերով, ոչ մի տեղ չունէինք բաւականութիւն ստանալու. մեր միակ զուարճութիւնն էր լինում այն, որ մէկ-մէկ հաւաքվում էինք սրա-նրա մօտ, ասում, խօսում, գանգատվում մեր դրութիւնից, ու տխուր խոհերով լցված՝ նորից ցրվում մեր տեղերը. այդ էր մեր միակ մխիթարութիւնը: Ամենից շատ և յաճախ գնում էինք մեր ընկերներից մէկի, Միքայէլի տունը. այդ երիտասարդն ընդունակութիւն ունէր ամենածանր պայմաններում խաղալ ու պարել, և խօսել խելօք:

Այդ երեկոյ պայմանաւորվել էինք նրա մօտ հաւաքվելու. և երբ երեկոյեան ժամը 9-ին եկայ նրա մօտ, այնտեղ արդէն գտայ մեր ընկերներից վեց հոգի: Չը նայելով, որ բաւականին ուշ էր, սամովարը դեռ եւս սեղանի վրա էր, ու ողբաձայն ինչ որ անորոշ մեղեդի էր նուագում: Միքայէլի կինը թէյի բաժակներն էր չխկ-չխկացնում, Սամսոնը թառն էր դօշն առել, իսկ Միքայէլը դափ էր խփում և բաւականին աղող կերպով պարսկական «սառա-հիւմայըն» երգում, միւսներն էլ աթոռներին թեկնած, ականջ էին դնում: Երբ երգը վերջացրեց, Միքայէլը մօտեցաւ սեղանին.

—Այժմ խօսենք,—ասաց նա:

Եւ մենք սկսեցինք վերջին տարիներս մեզ համար սովորական դարձած խօսակցութիւնը: Գիւղ վերադառնալու խնդիրն էր, որ տարիներով ծեծում էինք և ոչ մի հետեւանքի հասնել չէինք կարողանում: Ամենքս մի առանձին սիրով էինք խօսում գիւղի մասին, բայց ոչ մէկս էլ միւսներին օրինակ դառնալու քաջութիւնը չէինք ունենում: Այդ պատճառով խնդիրը միշտ մնում էր ասպարէզի վրա չը լուծված: Այդ երեկոն էլ հազարերորդ անգամ այդ խնդիրն ամեն կողմից տարրալուծելուց յետոյ, հազարերորդ անգամ եկանք այն եզրակացութեան, որ անշուշտ հարկաւոր է գիւղ վերադառնալ, և, ըստ սովորականին, ժամը 12-ին միայն վերկացանք տուն գնալու, վերջնական վճիռ դնելով, որ մինչև որ փող չունենանք, գիւղ վերադառնալը մեզ համար միայն մի քաղցր երազ կը մնայ:

Բարի գիշեր ասելով, բոլորը ցրվեցին, իսկ ես մնացի: Ես և Միքայէլն այնքան մօտ բարեկամներ էինք, որ մեր մէջ իմ ու քո չը կար. քանի տարվայ ընկերներ էինք և մի գիւղացի: Կը պատահէր, շաբաթներով միմեանց մօտ կը մնայինք, կուտէինք, կը խօսէինք, իրար կը կրծէինք, կը խռովէինք և երկու րոպէից յետոյ նորից կը հաշտվէինք, մեծ ծիծաղ պատճառելով տիկնոջը, որ մի գեղեցիկ ու բարեհամբոյր բնաւորութեամբ կին էր, ու այնքան էր սիրում իր ամուսնուն, որ ինձ հրճուանք էր պատճառում: Շատ անգամ Միքայէլն ինձ «ճանապարհ բերելու» համար իրանց սէրն էր առաջ բերում և քարոզում, թէ ինչքան լաւ բան է ամուսնացած լինելը. բայց ես նրան միշտ զայրացնում էի, չարունակ կրկնելով, որ գրպանս տկար է: Այդ երկու բառը Միքայէլի համար կարմիր կտոր էր և նա ուժասպառ լինելու չափ հայհոյում էր ինձ, «փողապաշտ, կռապաշտ, անաստուած, վայրենի» և այլ ուժեղ մակդիրներ կպցնելով:

Արդէն ժամը 1-ն էր, որ մենք պառկեցինք. իմ քունս չէր տանում. մեր աննախանձելի դրութիւնը մեզ մշտական մտահոգութեան նիւթ էր պատճառում ու հանգստութիւն դըժուարութեամբ էինք գտնում: Ամբողջ մի ժամ արթուն, զանազան վճիռներ էի կայացնում, ծրագրում ու քանդում, էլի ոչինչ չէր դուրս գալիս:

—Եղիշ, քնած ես,—իր ննջարանի դուռը բաց անելով, հարցրեց Միքայէլը:

—Չէ, դու էլ արթուն ես.—հարցրի նրան:

—Արթուն եմ. քունս չէ տանում. կարծեմ այս տեսակ կեանքը:

—Այո, նախանձելի չէ... բայց, Միքայէլ, ինչպէս, միթէ չը պիտի ազատվենք այստեղից:

—Գիտես ինչ. ես հաստատ կերպով վճռել եմ. ապրիլին անպայման հեռանալու եմ ընդմիշտ:

Ես հաւատացի. եթէ նա վճռել էր, պէտք է անէր:

—Իսկ դու՞. դու չես գալիս,—աւելացրեց նա:

—Հոգիս յօժար է, գրպանս տկար. միթէ մէկ էլ կրկնեմ. փող չունեմ, փող, փող. լըսում ես, թէ չէ:

—Ասա խնդրեմ, փողն ինչ պէտք է անես գիւղում:

—Ա՛յ տղայ, ինչու ես այդպէս երեխայ-երեխայ խօսում. ինչպէս թէ փողն ինչ պէտք է անես գիւղում: Այստեղից վազեմ, այնտեղ պարապ նստեմ: Տասը տարի է, որ ես ծառայութեան մէջ եմ գտնվում, միջին թւով ամիսը հարիւր ռուբլի փող եմ ստացել, թուղթ չեմ խաղացել, չեմ խմել, չեմ շռայլել, սակայն այժմ նոյնքան հարուստ եմ, որքան գիւղից առաջին անգամ ճանապարհվելու օրս: Տասը տարի է օսլայած շապիկ եմ հագնում, տասը տարի է, պատառաքաղով եմ հաց ուտում, տասը տարի է՝ իմ հասկացողութիւններս համապատասխան շրջանում եմ ապրում. այդ բոլորն ինձ համար տասը տարվայ մէջ միս ու արիւն են դարձել. ինչպէս կարող եմ դէն շպրտել այդ բոլորը ու գիւղը դառնալ առանց մի կոպէկի. ես չեմ կարող հնացած գդակիս տեղ՝ նրանց բրդոտ փափախը գլուխս կոխել: Իսկ եթէ փող ունենայի, այնտեղ իմ կրելիք զրկանքներս կը փոխարինէի ուրիշ յարմարութիւններով. զրկանքներ եմ ասում, որ ես էլ, դու էլ անպայման պէտք է կրենք, որովհետև խորթացել ենք հասարակութիւնից: Իսկ եթէ առանց փողի գնամ, գիւղացիք ինձ մատի վրա կը խաղացնեն, որովհետև տասը տարուց յետոյ այժմ գնում եմ էլի իրանց կողքին կանգնում, բայց նրանցից շատ ստոր աստիճանի վրա, որովհետև քաղաքացի լինել չը կարողացայ, գիւղացիութիւնից էլ ընկայ... Չէ, հեշտ չէ այդ դէպքում առանց փողի գիւղումն ապրել:

տարիներս չը գիտենք՝ որտեղ անցկացնենք մեր ազատ ժամերը։ Այսպիսի գանգատներ երբեմն լսվում էին և կարսեցիներից։ Բայց այժմ՝ որ, փառք Աստուծոյ, կայ գրադարան-ընթերցարան և կարող է կարելիին չափ բաւականութիւն տալ ընթերցողներին, ինչպէս են վերաբերվում դրան։ Շատերը, որոնք երբեմն գանգատվում էին գրադարան չը լինելու համար, այժմ տարին մի երկու անգամ հազիւ են այցելում։ Եթէ պատճառը հարցնես, միակ պատասխանը լինում է. «գործակատար, բանւոր մարդիկ ենք, ազատ ժամանակ մեզ ով է տուել, որ գրադարան յաճախենք. նոյն իսկ կիրակի օրերը ժամանակ չենք գտնում»։ Այս պատճառաբանութիւնը մենք մասամբ իրաւացի էինք գտնում, որովհետև առաւօտեան կանուխ գնում էին գործի և երեկոյեան շատ ուշ ազատ էին լինում, թէև շատ շատերը կիրակի օրերը բոլորովին ազատ էին։ Հիմա այդ պատճառաբանութիւնը համարեա վերացել է, որովհետև նահանգապետի կարգադրութեամբ խանութները այսուհետև առաւօտեան ժամը 8-ին պէտք է բացվեն և երեկոյեան ժամը 8-ին փակվեն, այնպէս որ մեր գործակատարները և բանւորները օրական գրեթէ մի ժամ ազատ միջոց ունեն գրադարան յաճախելու, իսկ կիրակի օրերը բոլորովին ազատ են։ Բայց ինչ ենք տեսնում երբ մտնում ենք գրադարան. դարձեալ նոյն սովորական սակաւաթիւ այցելուները և ուրիշ ոչինչ։

Մեր գործակատարներից և բանւորներից շատերը իրանց ազատ ժամերը փոխանակ ընթերցանութեան և այլ օգտաւէտ գործերի նուիրելու, արճարաններում նստած «փաստոն» կամ «նարդի» են խաղում և գինետներում գինի և գարեջուր կոնծում։ Էլ որտեղից ժամանակ գտնեն գրադարան յաճախելու։ Կան մի քանիսը, որոնք թէև գրադարան չեն յաճախում, այլ գիրք և լրագիր տանում են տուն կարդալու, բայց դրանց թիւն էլ այնքան շատ չէ։ Պատահում է՝ որ մի քանի երիտասարդներ և օրիորդներ տօնի կամ այլ առիթով հաւաքվում են մի տեղ։ Այդ ժամանակ, փոխանակ լուրջ բաների կամ գրականութեան մասին խօսելու, երիտասարդները զբաղվում են թղթախաղով, իսկ օրիորդները «սաէ-կօսէ»-ներով։

Շատերը կարծում են, որ մեր այժմեան օրիորդներից կարող են լաւ մայրեր առաջ գալ, բայց սխալվում են։ Ինչ մայր կարող է լինել այն օրիորդը, հարուստ թէ աղքատ, որը չունենալով ընտանեկան որոշ դաստիարակութիւն, մտածում է միայն մօդայով հագնվելու և բուլվարներում մանգալու մասին։ Բացառութիւնը շատ չնչին է։

Տեղիս սիրողների խումբը այս տարի տուել է միայն երկու ներկայացում, չը հաշված նոր տարվան առիթով գրադարանի վարչութեան կազմած երեկոյթին ներկայացրած մի արարուածով կատակերգութիւնը։—Բարեկենդանին խաղացին «Ջոհի փոխարէն զոհ» հայ-կաթոլիկների դպրոցի օգտին, իսկ անցեալ յունիսի 30-ին «Անմեղ մեղաւորներ» բարեգործական նպատակով։ Անցեալ տարի սիրողների խումբը իր ներկայացումներով տեղիս գրադարան-ընթերցարանին զուտ արդիւնք տուեց 300 րուբլուց աւելի։

Այստեղ էր դերասան Վրոյրը, որը տուեց երեք ներկայացում.—«Դօն-Գրիգորիօ», «Բաղդասար-Աղբար» և «Նոր-Դիօգէն» ու «Սևի տեղ սպիտակ»։

Մեր նոր ընտրված հրէցփոխ պ. Զուրաբ Արաճեանը արդէն հաստատվել է և ստանձնել իր պաշտոնը։

Օգոստոսի 15-ից սկսած այստեղ օդը յանկարծակի ցրտեց. առաւօտ և երեկոյ այնպէս ցուրտ է լինում, որ առանց վերարկուի անկարելի է դուրս գալ։

Ց. Թանգար

ՆԱՄԱԿ ԱՇՏԱՐԱԿԻՑ

Օգոստոսի 20-ին

Դեռ անցեալ աշնան «Մշակի» գրել էի, թէ ուսումնական վարչութիւնից առաջարկութիւն է եղել բանալու Էջմիածնի գաւառում քաղաքային դպրոց։ Աշտարակցիները, առաջնութեան դափնիները վաստակելու համար ոչ մի զոհաբերութեան առաջ կանգ չառան։ Եւ այժմ կարող եմ հաղորդել, որ դրանց ջանքերն ապարդիւն չանցան։

Ստացվել է բանալու իրաւունքը. ուսումն սկսվելու է առաջիկայ աշունքից։ Արդէն, որպէս ուսումնարանի շէնք, վարձված է Մամիկոն Տէր-Ստեփանեանի տունը 600 րուբլի տարեվարձով։ Տարրական երկդասեան դպրոցի շրջանաւարտներն առնպայման ընդունվում են. աշակերտական թոշակադրամ նշանակված է 15 րուբլի։

Զախող հանգամանքներից ստիպված հեռու լինելով գիւղից՝ ես չը գիտեմ մանրամասնութիւնները, այնպէս որ հարկադրված եմ լռութիւն պահել՝ թէ Աշտարակի նոր բացվելիք դպրոցը քաղաքային դպրոցների որ տիպին է պատկանում, քանիդասեան է լինելու, ինչ արտօնութիւններ ու իրաւունքներ է տալու ընթացաւարտներին։ Բայց և այնպէս չեմ կարող այստեղ մատնանիշ չանել հետևեալ կէտերի վրա։

Ուսումնավարձ որոշված է 15 րուբլի, մի թիւ, որը, օրինակների և դիտողութեան վրա հիմնված, բացարձակ յայտարարում եմ, շատ-շատերի համար անմատչելի է։ Ես դէպքեր գիտեմ, երբ շատ ծնողներ նոյն իսկ չեն կարողացել տարրական ուսումնարանների հինգական րուբլին վճարել, և որի պատճառով տարվայ կէսին ուսուցիչները, ի ցաւ իրանց, ստիպված են եղել գրքերը խեղճ ու գրկված երեխաների կռնատակը տալ և արտասուաթոր աչքերով տուն ուղարկել։ Զգացմունք պէտք է ունենալ, որ կարելի լինի հասկանալ, թէ որքան ծանր ու դառն է ծնողի համար, երբ հասկանում է զաւակի ուսումից զրկվելը, երբ լսում է որդու աղաչանք-պաղատանքները իրան նորից իր ընկերների մօտ ուղարկել։ Այս այսպէս լինելով հանդերձ, ուր մնաց, որ բոլորն էլ կարողանան հաւասար վճարել։ Միւս կողմից էլ հաւասար վճար տալը մի անարդար սկզբունքի վրա է հիմնված։ Բարոյական օրէնքի որ տեսակէտից պէտք է ունեորը չունեորի չափ վճարէ։ Իսկ որպէս զի թէ Աշտարակի և թէ շրջակայ գիւղերի համայնքների բոլոր անդամներն էլ օգտվեն, հարկաւոր է և պէտք է բոլոր սովորողներին հինգ դասակարգի բաժանել, հետևեալ կարգով՝ 1) 30-ական րուբլի, 2) 20-ական, 3) 10-ական, 4) 5-ական և 5) ձրի։ Ահա այս եղանակին հետևելով միայն մենք նոր դպրոցն ընդհանրութեան սեփականութիւն դարձրած կը լինենք և ամեն բանով այդ անճարներին իրանց խղճուկ կացութիւնը յիշեցրած չենք լինի։ Պէտք է պահել և առանձին պատրաստականները, ուր ընդունվել կարողանան շրջակայ գիւղերի միդասեան աւարտածները և աշտարակեցի այն երեխաները, որոնք տեղ չեն գտնում տեղային տարրական ուսումնարաններում։

Բոլոր սովորողներն էլ լինելով ընդհանրապէս գիւղի զաւակներ և կապված լինելով անմիջապէս հողի մշակութեան հետ, հարկաւոր է աւանդել և գիւղատնտեսական ու այգեպանական գիտելիքներ, եթէ ոչ քաղաքային դպրոցների լոկ ծրագիրը գիւղացիութեան պէտքական զէնք չի տայ ապագայ գիւղացիներին։

Ահա այս խորհրդածութիւններն ենք առաջարկում Աշտարակի «գալավա» Ազատեանի դիտողութեան և հրաւիրում՝ միջոցներ ձեռք առնել և ուր կարիք կայ—դիմել, լրիւ իրագործելու այդ ցանկութիւնը։ Միայն գալավայէն ենք առաջարկում, որովհետև հաւատացած ենք, որ համայնքի ոչ մի անգամ չի ընդդիմանայ պարոնի բարի ցանկութիւններին։

Նորից կրկնում եմ. յիշված կէտերի իրագործմամբ միայն նոր դպրոցը ծառայած կը լինի իր նպատակին և կը տայ սպասելիք արդիւնքը։ Հակառակ դէպքում այս նոր հիմնարկութեան արդիւնքն էլ կընկերանայ փոխատու խնայողական բանկի այս տարվայ տուած արգասիքին, այն բանկի, որի գոյութիւն ստանալը շատ արտեր թաթառցրեց։ Մինչև իսկ մեր հայրենակից բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզ հետևեալ հեռագրով իր անչափ ուրախութիւնն էր արտայայտել դէպի մայրենի անդաստանը. «Այդ գեղեցիկ հիմնարկութիւնը կազատէ այսուհետև աշտարակեցիների ազնիւ աշխատանքը այս աշխարհի զօրբաններից»։ Բայց ցաւելով պէտք է յիշել, որ բանկի այս տարվայ բռնած ընթացքը այնքան էլ մխիթարական չէր, որովհետև հէնց բացվելու սկզբից սկսել էլ փողը բուռ-բուռ բաց թողնել, ի միջի այլոց և «զօրբաններին», այնպէս որ կարիքի ամենահարկաւոր ժամանակ—գարնանը—փողի պահեստ չը կար դրամարկղում։ Սրանով բանկի օգտակարութիւնը չենք ժխտում։ «Հինտ» տարիները պեսսիմիստ չեն դարձնի մեզ։ Հաւատում ենք ապագային...

Ի դէպ. Թող չը կարծվի թէ մենք հայրենի գիւղի նոր հիմնարկութիւնների բացման բացասաբար ենք վերաբերվում։ Ամենևին... Ամեն մի ժողովրդաշահ ձեռնարկութեան նախանձախնդիր ենք։ Բայց միշտ նկատի ենք ունեցել և ունենք զրկվածներին, ճնշվածներին, «դառը դաղող, դատարկ նստող, քարից հողից հաց քամող» դասը։ Ահա որի համար պէտք է հոգալ։

Վենու.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չորեքշաբթի, օգոստոսի 27-ին, Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատարը տեղեկութիւն տուեց Թիֆլիսի քաղաքագլխին, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, ուշադրութեան առնելով Թիֆլիս քաղաքի ցանկութիւնը՝ իր իրաւասութեան տակ առնելու հասարակական գրադարանը և նրա համար առանձին շինութիւն կառուցանելուց յետոյ՝ նիւթական միջոցներ յատկացնել գրադարանի պահպանութեան համար, համաձայնվեց յանձնել գրադարանը քաղաքին այն պայմանով սակայն, որ գրադարանապետի նշանակումը կախված լինի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնից, որին և գրադարանապետը պէտք է ներկայացնէ տարեկան հաշիւ գրադարանի գործունէութեան մասին։

—

Հադրուդ գիւղացի մի պարոն, որ ժամանակաւորապէս ապրում է Թիֆլիսում, 10 րուբլի նուիրեց «Մշակի» խմբագրութեան դիմող չքաւորների և հիւանդների օգտին։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրը բացատրել է, որ հոգևոր սեմինարիաներում ուսման ընթացքն աւարտողները կարող են քննութիւն բռնել լեռնային ինստիտուտ մտնելու համար։

—

Պետերբուրգի կանանց մանկավարժական ինստիտուտում, որ նորերումս ենթարկվեց արմատական րէֆորմի, ներկայ ուսումնարանական տարվայ ընթացքում նկատվում է խնդրատուների մի առանձին առատութիւն։ Բոլոր ազատ տեղերի թիւը 127-ն է, այն ինչ խնդիրներ ընդունված են միմիայն միջնակարգ դպրոցներում մեդալով աւարտողներից 126 հատ։ Հաւանական է, որ ահագին բազմութիւն խնդրատուների մերժումն կը ստանան ինստիտուտի վարչութիւնից։

—

Երէկ, օգոստոսի 28-ին, մեծ նահատակ Շուշանիկի տօնի օրը, Մետեխի ռուսաց եկեղեցում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ, որին ներկայ էր խուռն բազմութիւն։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան երկրագործական դէպարտամենտը մտադրութիւն ունի Հազանլիկի վարդի և խնկենի ծառի մշակութեան փորձեր կատարել Անդրկովկասի մի քանի տեղերում։

—Ես այնքան երկար ճառեցի այս հասկացայ, որ գիւղումն ապրել չես կարող, սակայն առա խնդրեմ. այստեղ ապրում ես... չարունակ տրտունջներ, գանգատներ, հոգեկան անհանգիստ դրութիւն և սարսափ, որ ապագայ էլ նոյնը կը լինի։ Բէֆդ գալիս է, չէ, երբ կառավարիչը կամ խազէյինը գալուց՝ նապաստակի պէս վազէվազ առաջն ես դուրս գալիս, չնորհալի ժպիտով գդակդ մի գազ բարձրացնում, ծխախոտդ բռունդ հուպ տալիս, որ նա չը տեսնէ, նրա իւրաքանչիւր անմտութիւնը գրուատում քո յիմար ժպիտներով, ամեն մի անտեղի, կծու նկատողութիւն տանում համբերութեամբ, հակառակ դէպքում վախենալով անգործ մնալուց։ Չէ, եղբայր, էլ բաւական է. հոգիս կոկորդս է հասել։ Կը գնամ գիւղը, մի քանի րուբլի ունեմ, կը տամ անհրաժեշտ պիտոյքների և իմ այգիս ու հողերս կը մշակեմ։

—Մորեխն ու կարկուտը կը վարձատրեն քեզ, գնա։

—Իսկ Բալախանիի նաւթն ու սակին քեզ են տալու, մնա, այլասերվիր, ուրացիր մարդկային պարտականութիւններդ, որի անունից ամեն օր գլուխ ես տանում, և չարունակ երազիր, որ պէտք է փող ձեռք բերես՝ գիւղումն իրագործելու փայփայած ծրագիրներդ։

—Ես այժմ կը մնամ. ինչպէս միւսները, ես էլ այնպէս։

—Միւսները, եթէ հասարակ գիւղացիներն ես առնում, ապա մենք շատ հեռու ենք նրանցից. նրանք քո օսլայած շապիկը հագնելու համար չեն գալիս. նրանք տասնեակ տարիներով հողից չեն կտրվում. տարեխ հագած գալիս են, հինգ-վեց ամիս, շատ-շատ՝ մի տարի մնում և նոյն տրեխներով վերադառնում, մի սամովար կռնատակերը կոխած և մի քանի տասնեակ րուբլիներ էլ գրպանում, ու նրանք դրանով ուրախ են։ Իսկ մենք մեր պահանջները կախել ենք սարից և ուզում ենք անդամալոյծ ոտներով սողալ վեր, մինչև այնտեղ. տասը չէ, ամբողջ կեանքդ էլ այստեղ անցկացնես, էլի ոչինչ չինել չես կարողանալու. աւելի լաւ է, արի միասին գնանք։

—Չեմ կարող, փող չունեմ,—ասացի ես ու երեսս շուռ տուի։

—Թիւհ,—արաւ Միքայէլը և դուռը վրա քաշեց։

II

Յունիսեան արևը իր ամբողջ վեհութեամբ պատրաստվում էր ծագել կովկասեան վիթխարի լեռների թիկունքից և մի անոյշ ջերմ ժպիտով ոսկեզօծել էր մեր գիւղի բլուրներն ու անտառները, ուր առանց այն էլ այնքան գեղեցիկ է բնութիւնը։ Բայց յունիսը չէր բաւականացել եղած ճոխութեամբ, և այնտեղ դրել էր մի առատ չափ գեղեցկութիւն, կարծես փորձելու, թէ որքան ոյժ ունի ինքը, եթէ կախարդական տեսարաններ ստեղծելու քմահաճոյքն ունենայ։

Տասներկու տարի Բալախանեան տաժանակիր աշխատանքներից յետոյ, ես այժմ, երկու ամսվայ արձակուրդով՝ գիւղն էի եկել։ Թեմականում ուսումս վերջացնելուց յետոյ հեռացել էի այդտեղից, հիմա քսանութ տարեկան էի. գիւղի մէջ քիչ փոփոխութիւն եղել էր, իսկ բնութիւնը իմ տեսածն էր, միայն աւելի փառաւոր։ Ինչպէս և այսօր, ամեն առաւօտ, դեռ լոյսը չը բացված, ես դուրս էի գալիս մօտակայ անտառը և նստում իմ սիրած տեղս, ուր կաղնիների տակ, ջրի բիւրեղային կաթիլները մամռի վրայից գլորվելով գալիս, փոքրիկ ժայռի գլխից հազարաւոր տեղերից կաթկթում, քարերի ճակատներն էին լուանում։ Նստում էի, ականջ դնում թռչունների երգերին, մամռի վրայից գլորվող վճիտ կաթիլները որսում, և մի քաղցր ինքնամոռացութեամբ՝ ծառերի սաղարթների միջից նոր շառագունող երկինքին նայում, ապա անմեկնելի սարսափ զգում, երբ այդ անզուգական գեղեցկութեան մէջ յանկարծ Բալախանեան ծուխն ու մուխը, նաւթոտ վիշկաները, մարդկանց մռայլ դէմքերն ու գործատէրերի սպառնական հայեացքներն էի յիշում, ու նոր միայն մխիթարվում, որ արձակուրդիցս դեռ հինգ օր է անցել միայն և դեռ կարող եմ մի առժամանակ այդ քաղցր օդը շնչել և իսկական կեանքը վայելել։

Երկու տարի է, որ Միքայէլը թողել էր Բալախանին և տեղափոխվել գիւղը։ Թէև այնուհետև մենք միշտ նամակագրութիւններ ունենում էինք և Միքայէլը ամեն անգամ գիւղի առաւելութիւններն էր ինձ նկարագրում, բայց և այնպէս չէի հաւատում, կամ աշխատում էի չը հաւատալ, որ նա երջանիկ է այնտեղ. այլ միշտ տրամադիր էի ենթադրելու, որ նա ոչ թէ ապրում, այլ քարշ է գալիս, ու ցանկանում է իր կեանքը գովելով, ինձ էլ քաշել, իրան ընկերացնել։ Այժմ, տարիների երկար շրջերից յետոյ, նորից հայրենիքս տեսնելով, հասկացայ, որ ճիշտ են նրա գրածները, որ նա ապրում է... Բայց այդ հինգ օրվայ մէջ ոչ մի անգամ չը փութացայ նրան հարց ու փորձ անել. վախենում էի, որ նա աւելի վառ գոյներով իր բախտաւորութիւնը նկարագրելով էլ աւելի կը թանձրացնէ իմ դրութեան խաւար լինելը։ Բայց և այնպէս, չը համբերեցի, ու վճռեցի խօսել նրա հետ։

Մի օր, սովորութեանս համեմատ, իրիկնադէմին նրանց սրահում նստել, թէյ էի խմում, տիկնոջ հետ զրուցելով։ Այդ ժամանակ եկաւ Միքայէլը, թթով բռնած էշն առաջին, չուստերը հագին և մի մեծ փայտ էլ ձեռքին։

—Արի ամանները իջեցնենք,—կանչեց նա, ինձ տեսնելով։

Ես նայեցի մաքուր շորերիս ու թթի կեղտոտ ամաններին, անհաճութեամբ բարձրացայ, մտքումս ամաչելով, թէ տեսնողն ինչ կասէ։ Միքայէլն էշը կապեց, խոտ ածեց առաջը, երեսն ու ձեռները լուաց ցուրտ ջրով, եկաւ, երեխային, որ գիւղումն էր ծնվել, վերցրեց, համբուրեց, կնոջը բջեց խորամանկ ժպիտով ու նստեց։

—Այսպէս, էֆէնդիմ,—ասաց նա, ինձ դառնալով,—թութն այս տարի բաւականին լաւ է. տեսնենք կարող եմ մի բան աշխատել։

Խօսք բաց անելու ցանկութիւնը շարժվեց իմ մէջ, ու, երբ արևն անցաւ, ու կտրին փռած կապերտի վրա նստել, զրոյց էինք անում, դարձայ Միքայէլին։

(Կը շարունակվի)

արդիւնաբերական նպատակով: Այս պատճառով այդ դէպարտամէնտը փորձի թուփեր է բերել տուել Կաչանիկից և խնկինի ծառի մի քանի տեսակներ սերմեր Ցէյլօն կղզուց:

—

Օգոստոսի 26-ին Բաթում քաղաքը տօնեց ռուսաց պետութեան հետ միացնելու 25-ամեայ յօբելեանը: Աջիգէ հրատարակում այդ օրը, ինչպէս հաղորդում է տեղական լրագիրը, հաւաքվեցին շաղաքի զինւորական և քաղաքացիական իշխանութիւնները, քաղաքի ներկայացուցիչները և բազմաթիւ ժողովուրդ: Հրապարակում կատարվեց մաղթանք և ապա զօրահանդէս:

—

Պետերբուրգից հաղորդում են «Тифлисскій Листокъ» լրագրին, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ հարց է բարձրացրած տարեկան 29,000 րուբլու կրէդիտ նշանակելու մասին Գանձակի, Երեւանի և Կարսի նահանգներում գիւղական նոր դպրոցներ բանալու համար: Յիշված գումարը պէտք է բաժանվի այսպէս.—Գանձակի և Երեւանի նահանգները կը ստանան 10,000-ական րուբլի, իսկ Կարսի շրջանը 9,000 րուբլի:

—

ՁԱՔԱԹԱԼԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 17-ին, Աստուածածնի տօնի օրը, այստեղի սիրողները, ղեկավարութեամբ Ե. Խաչատրեանի, քաղաքային դպրոցի չքաւոր աշակերտների օգտին ներկայացրին «Ասլան-Բալասի», «Բաղցածներ» և «Պէպօի տեճուրը»: Սիրողների ընթակատարութիւնը բաւարար էր: Թատրոնի դահլիճը լիքն էր հանդիսականներով. շատերը այդ երեկոյ չը կարողացան ներկայացումը տեսնել, որովհետև տոմսակները մի քանի օր առաջ արդէն սպառվել էին»:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Ձը նայած, որ այս ամառը ամեն տեղ, թէ քաղաքներում և թէ նոյն իսկ նշանաւոր գիւղերում ցրված են հայ դերասանները և ներկայացումներ են տալիս, սակայն սոյն անցաւ ամառը և մեր Ախալցխա մինչև հիմա դեռ ոչ մի դերասան չեկաւ և ներկայացում չը տուեց: Ի՞նչ անեն խեղճերը. ինչպէս փորձերը ցոյց են տուել, Ախալցխա գալով ամեն անգամ դերասանը, բացի դէֆիցիտից, ուրիշ արդիւնք չէ ունեցել, ուստի միշտ խոյս են տալիս այստեղ գալուց»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

—

Գլխաւոր հարցը, որ քննում է եւրոպական մամուլը, կապելով դրան Մակեդոնիայում և Ադրիանօպոլի վիլայէթում տեղի ունեցած անցքերի հետ, դա Ռումինիայի յարաբերութիւնն է Թիւրքիայի և սլաւօնական պետութիւնների հետ Բալկանեան թերակղզու վրա և յոյների վերաբերմունքը դէպի ապստամբական շարժումը: Հեռագիրներում արդէն սպրդեց լուր Թիւրքիայի և Ռումինիայի դաշնակցութեան մասին սլաւօնական պետութիւնների հնարաւոր միութեան դէմ: Այդ լուրերի ամենամանրամասն գնահատութիւնը մենք գտնում ենք «Daily News» լրագրում:

«Ռումինիայի բարեկամները,—գրում է առաջնորդող յօդուածում անգլիական ազատամիտ լրագիրը,—չփոթված են այն տեղեկութեամբ, որ ներկայ ճգնաժամի ամենաառաջ ժամանակ Բալկանեան թերակղզու վրա, Բալբօնի երգած երկիրը ձգտում է Թիւրքիայի դաշնակից դառնալ: Այլ եւ կասկած չէ կարող լինել, որ Ռումինիան ցանկանում է այդ դաշնակցութիւնը:

«Մի քանի շաբաթ առաջ յունական արքայական տան մի անդամ այցելեց սուլթանին, որին արտակարգ պատիւներով ընդունեց իր հիւրին: Ենթադրութիւն կայ, որ ինքն թագաւորը եւ, որը վերջերս Մարիէնբադումն էր լինում, նոյնպէս կայցելէ Իլդիզ-Կիօսկ: Պատճառները, որոնց շնորհիւ Ռումինիան հրաժարվեց այն աւանդութիւններից, որ մինչև այժմ բոլոր քրիստոնեայ ազգերը պահպանում էին Մերձաւոր Արևելքում, այն են, որ այդ ցինիկական գործողութեամբ Ռումինիան յոյս ունի իրագործել իր մի քանի տենչանքները և գոհացում տալ իր վրէժխնդրական զգացմունքներին»:

«Daily News» լրագրի կարծիքով, Ռումինիան ամենից առաջ յոյս ունի իր հետ միացնել Կրետէ կղզին և առհասարակ մեծացնել իր կալուածքները: Դաշնակցութիւն կապելով Թիւրքիայի հետ, նա ստանում է Գերմանիայի զօրեղ պաշտպանութիւնը, որ նրա ապագայ ծրագիրների համար նշանակութիւն ունի: Ռումինիան յոյսը չէ կորցնում Մակեդոնիան եւ միացնել իր հետ, թէպէտև այդ երկրի յոյն ազգաբնակութիւնը մեծամասնութիւն չէ կազմում մինչև անգամ քրիստոնեաների միջև և թէպէտ Մակեդոնիայի ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը ձգտում է դէպի Սոֆիա, հետու Աթէնքից: Անգլիական լրագիրը Թիւրքիայի հետ Ռումինիայի հակաբնական դաշնակցութեան կործանաբեր հետեւանքներն է նախատեսնում, յիշեցնում է Թիւրք զինուորների կատարած յանցանքների և գազանութիւնների մասին, և կրկին Եւրոպայի արդարադատութիւնն է հայցում:

Յոյների բռնած դիրքը մակեդոնական հարցում խիստ դատապարտութեան է ենթարկվել եւրոպական մամուլի և հասարակական կարծիքի կողմից: Անկողմնակալ գիտող, որպէս Անատոլ Լըրուա-Բոլիէն է, խօսելով Ռումինիայի և յոյների ընթացքի մասին, «Européen» շաբաթաթերթի մէջ ասում է.

«Յոյները,—այն յոյները, որոնք ամբողջ անցեալ դարի ընթացքում մարմնացնում էին մեր աչքում Արևելեան Եւրոպայի քրիստոնեաների ազգային պահանջները և այդ ազգերի անզուսպ ձգտումը թօթափել իրանցից Թիւրքերի լուծը, այն յոյները, որոնց իրանց հերոսների հետ երգում էին Բայրօն և Հիւգօ, այն յոյները, որոնք իրանք էին պաշտպանում իրանց պահանջները Էպիրոսում և Կրետէի վրա, ինչ դիրք բռնեցին նրանք դէպի իրանց քրիստոնեայ եղբայրները Մակեդոնիայում: Յոյները, խօսքով, եթէ ոչ գործով, ոչ թէ քրիստոնեաների կողմը բռնեցին, այլ նրանց ճնշողների: Նրանք ասում են մեզ, որ իսկական մեղաւորները, իսկական բարբարոսները քրիստոնեաներն են, սլաւօնները, մակեդոնացիները, մակեդոնական բուլղարները: Նրանք մոռանում են, որ Ռումինիայի թշնամիները նրանց մասին նոյն բաներն էին ասում Կրետէի վրա տեղի ունեցած պատերազմի ժամանակ, երբ կատաղած երկպառակութեան մէջ քրիստոնեաները և մահմեդականները ջնջում էին միմեանց... Նրանք մի բանի մասին են միայն մտածում—հէլլենականութեան շահերի մասին: Այդ շահերը պահանջում են, որ Թիւրքերը տէրեր մնան Մակեդոնիայում, թէկուզ քրիստոնեաները կամ յամենայն դէպս բուլղարները ջնջվեն»...

ԹԱՒՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Նամակ Պարսկաստանից)

—

Ուրախալի մի երեւոյթ է, որ Թաւրիզը չունի հայ մուրացկաններ, թէև կան օրական հացի կարօտ աղքատներ: Ժամի դռնում կանգնող աղքատները միշտ լինում են օտարազգիներ. իսկ տեղացի և եկւոր հայերը ամաչում են մուրալուց:

Բայց ինչպէս են ապրում այդ աղքատ հայերը. կանանցից, գլխաւորապէս այրիներից նրանք, որոնք աշխատելու ֆիզիկական ոյժ ունեն, ունեւոր հայ ընտանիքների տներում լուացարարութիւն, հացթուխութիւն են անում. իսկ նրանք, որոնք կամ ֆիզիկական ոյժերին չէ ներում և կամ փոքր որբ երեխաների մօտից չեն կարողանում հեռանալ, այսպիսիները կարօտ են լինում հասարակական նպաստներին:

Այս կարգի հայ աղքատների թիւը շատ շատ է. մանաւանդ վերջին 1895 թւականի Թիւրքաց Հայաստանի սարսափներից յետոյ աղքատ գաղթականների թիւը Թաւրիզում շատացաւ: Այդ թւականից սկսած հանրային նպաստի գործը լայն ծաւալ ստացաւ և որտաքին նպաստներով Թաւրիզեցիք կարողացան երկար ժամանակ հոգալ հայ աղքատների կարիքները:

Բայց, ինչպէս ժամանակին «Մշակում» գրված է, այդ գթութեան գործը իր իսկական նպատակից շեղվեց, աղքատներին դէպի ծրիակերութիւն և մուրացկանութիւն առաջնորդելով, որովհետև այդ նպաստ ընդունողների թւում կային շատերը, որոնք աշխատելու ընդունակ էին. հարկաւոր էր նրանց համար գործ գտնել: Այս բանն անելու ձեռնհաս չը գտնվեց այն ժամանակվայ խնամատար մարմինը՝ Կանանց ընկերութեան վարչութիւնը:

Կարիքը անյետաձգելի էր. անհրաժեշտ էր Թաւրիզում ունենալ մի մարմին, որը ձեռնհաս լինէր այդ գործին: Սարաճեան վարդապետի առաջնորդութեան միջոցին պ. Համբարձում Առաքելեան Թաւրիզում գտնվելով, այդ մաքին ոյժ տուեց և իսկոյն կազմվեց մի յանձնաժողով այդ նպատակին ծառայող մի կանոնադրութիւն խմբագրելու և մի ընկերութիւն կազմելու համար:

Յանձնաժողովը մասնաւոր անհատների տներում տասնեակ ժողովներ ունենալով՝ խմբագրեց կանոնադրութիւնը և առաջնորդարանում հասարակութեան ընդհանուր ժողովի ներկայացրեց: Հասարակութիւնը կանոնադրութեան մի քանի յօդուածները բարեփոխելով՝ առաջարկեց գործի ձեռնարկել:

Սակայն, դժբաղդաբար, այդ կանոնադրութիւնը մնաց անգործադրելի, մի քանի անձանց եսական հաշիւների պատճառով, որի պատմութիւնը աւելորդ է այստեղ յիշել:

Աղքատներ խնամելու գործը 4—5 տարի անկանօն կերպով շարունակվելուց յետոյ, 1901 թւի յունվարի 2-ին, պ. բժիշկ Ասլանեանի մասնաւոր ջանքերի շնորհիւ, մի քանի հիմնադիր անդամներով նորից սկսեց շարունակվել: Այս հիմնադիր անդամներից կազմված գործադիր մարմինը գործի սկսած օրից աջողեցաւ 1500 ղրանի չափ փոքրիկ մի դրամագլուխ կազմել: Այս մարմինը մի տարուց յետոյ իր հաշիւը և կազմած կանոնադրութիւնը հասարակութեան ներկայացրեց և այդ օրից սկսած Աղքատախնամ ընկերութեան գոյութիւնը ճանաչվեց պաշտօնապէս: Ընկերութեան նպատակն է տեղացի և եկւոր աղքատներին օգնութիւն հասցնել և աշխատանքի ընդունակների համար գործ գտնել, ի հարկէ, եթէ արհեստաւորներ են, նրանց մի փոքրիկ դրամագլուխ տալ և կամ գործիքներ գնել:

Ընկերութեան երկու տարվայ հաշւից երեւում է, որ առաջին տարին մուտք է ունեցել 4927 ղրան, ծախք 908 ղրան, յաջորդ 1902 տարվայ համար մնացել է 4019 ղրան դրամագլուխ: Երկրորդ տարին ընդհանուր մուտք 5807 ղրան, ծախս 884 ղրան, իսկ այս տարվայ սկզբին ունէր պատրաստի դրամ 4923 ղրան, որի մի մասը առեւտուրի մէջ շահագործվում է:

Ինչպէս երեւում է, ընկերութիւնը հաստատ հիմունքների վրա է դրված և աջողութիւնը ապահոված է: Թաւրիզը վերջապէս բաղդաւորվեց մի այսպիսի անհրաժեշտ ընկերութեան գոյութեամբ, որին ցանկանում ենք ամեն կերպ աջողութիւն և բարգաւաճում:

Դոկտ. Կ. Փաշայեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Նիւ-Եօրկից հաղորդում են, որ նախագահ Րուզվէլտի կեանքի դէմ յանցաւոր փորձ անողը հոգեկան հիւանդ է ձեւացնում իրան: Նրա համախոհները փախան: Զգուշութեան միջոցներ են ձեռք առնված: Սպիտակ տան պահակախումբը կրկնապատկված է:

—«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ Մակեդոնիայից ճանապարհ ընկաւ Պետերբուրգ մակեդոնական պատգամաւորութիւն Սիմէօն եպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ: Պատգամաւորութեան նպատակն է միջնորդել եւրոպական կառավարութիւնների առաջ՝ Բեռլինի դաշնագրի 23-րդ յօդուածը գործադրելու մասին, որպէս միակ միջոց վերջ տալու բռնութիւններին Մակեդոնիայում և պաշտպանելու քրիստոնեաների կեանքը Արևելքում:

—Թիւրքաց պաշտօնական աղբիւրներից հաղորդում են, որ Նորեւս Ամէլեվի, Նէվէօկայի և Կնիսօրայի մօտ տեղի ունեցած պատերազմներում սպանված են 1500 բուլղարներ:

—Հիւպատոս Ռոստկովսկուն սպանող ժանդարմ Խալիմ, կախվելուց առաջ ասաց. «Ես անմեղ եմ: Եթէ սուլթանը ցանկանում է, որ ես անձս զոհեմ, ես հնազանդվում եմ, բայց կամենում եմ յայտնել...»: Նրան չը թողին վերջացնելու իր խօսքը, թոկը գցելով նրա վզովը: Կարծում են, որ Խալիմ կամենում էր մատնել իր ընկերներին: Թիւրքերը խմբերով գնում են նրա թաղման տեղը և մարդասպանի գերեզմանը ծաղիկներով են ծածկում:

—Մօնաստիրի վիլայէթում, ուր հաշւում են 800 հազար բնակիչներ, ուտեստի պաշարներ կան երեք շաբաթվայ համար: Շատերը սովամահ են լինում: Ձը թաղված դիակներ փտում են փողոցներում:

—Մօնաստիրի նոր ընդհանուր-նահանգապետ Խազիմ-բէյ Իկօնեան վիլայէթի յայտնի ցեղի սերունդն է: Նա այժմ 41 տարեկան է: Սկզբնական կրթութիւնն ստանալով իր հայրենիքում, Խազիմ-բէյ ապա, գիտնական մասնագէտների ղեկավարութեամբ, ուսումնասիրեց արաբական պարսկական և թիւրքաց գրականութիւնները, ֆրանսիական լեզուն և գրականութիւնը ու իրաւաբանական գիտութիւններ: Նա նշանակվեց ուսուցիչ և դատաստանական քարտուղար, իսկ յետոյ Իկօնիական վիլայէթի պաշտօնական օրգանի խմբագիր: Արզրումահման-փաշան, արդարադատութեան այժմեան մինիստրը, որը այն ժամանակ ընդհանուր-նահանգապետ էր Կաստամոնիում, հրաւիրեց նրան որպէս դիւանապետ և կառավարչական գիմնազիաների իրաւաբանական գիտութիւնների պրոֆէսօր: Նոյնպիսի պաշտօններ էր վարում նա Զմիւռնիայում և Ադրիանօպօլսում, ուր ստացաւ փոխնահանգապետի, և ապա նահանգապետի պաշտօն: Ապա նա նշանակվեց Մօսուլի վիլայէթի ընդհանուր-նահանգապետ, իսկ երեք տարուց յետոյ կանչվեց Կ. Պօլիս և սուլթանի իրադէով նշանակվեց բարենորոգումների յանձնաժողովի անդամ պետական խորհրդում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մեծ Իշխան Միխայել Նիկօլայեվիչ գիշերը հանգիստ անցկացրեց. մէջքի ցաւը չէ տարածվում և չէ անհանգստացնում Օգոստափառ հիւանդին: Ինքնազգացումը գոհացուցիչ է:

ԼՕՆԴՕՆ: Պէկինից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, ռուսաց դեսպանը հաղորդեց չինական արտաքին գործերի մինիստրին, որ Նիւչժուան և Մուգդէն նահանգը կը մաքրվեն նոյեմբերի 8-ին և յայտնեց իր համաձայնութիւնը, որ Մուգդէնը բացվի արտասահմանեան առեւտրի համար:—Տօկիօյից հաղորդում են, որ կօրէյական կառավարութիւնը աշխատում է փակել Պէնիանգը օտար առեւտրի համար Վիչժոուն բանալու պայմանով, որին դէմ է Եապօնիան:—Կամչատկայի մօտ եապօնական ձկնորսական նաւերը բռնելու ժամանակ բռնված եապօնական օֆիցէրները բաց են թողնված ծովապետ Ալէքսէևի ուղղակի միջամտութեան շնորհով:

ՕՐԵՕԼ, Տուրգենէվի յիշատակին պսակաւոր Նուեւթեան ժողովարանում կայացաւ երաժշտական երեկոյթ Սավինայի և Իւժինի մասնակցութեամբ:

ՍՕՉԻ: Ժամանեց հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկօվ:

ՕՐԵՕԼ: Երկրագործութեան մինիստրը ուղեւորվեց Մօսկվա:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Ծովապետ Կոտտէն հաղորդում է, որ արիւնահեղ ընդհարման պատճառը Բէյրութում մահմեդականների թշնամական վերաբերմունքն էր դէպի քրիստոնեաները: Բէյրութում սպանված են 7 քրիստոնեաներ:

ԼԻՍՍԱԲՕՆ: Անգլիական թագաւորը պորտուգալական թագաւորին անգլիական նաւատօրմի ծովապետ նշանակեց:

ՍՕՖԻԱ: Ընտրութիւնները նշանակված են նոյեմբերի 12-ին: Մինիստրները վերադարձան Սօֆիա: Նորից սկսվեց պաշտօնեաների փոփոխութիւնը:—Թիւրքաց կառավարութիւնը արգելեց արտասահմանեան թղթակիցներին այցելել Մակեդոնիա:

ԿԱՅԻՐՕ: Այստեղ երկիւղալի լուրեր են պտտում իրերի դրութեան մասին Սիրիայում, ասում են, որ դրուզները զինւորվում են. վախենում են կոտորածներից Լիվանի շրջանում:

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ: Կայսրը ուղեւորվեց Վիէննա:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Օրուանօ ճանապարհ ընկաւ: Ունիֆիկացիայի (միութեան) վերաբերեալ իրադէն չը հրատարակվեց. այդ հարցը նորից յանձնված է մինիստրների խորհրդին: Այդ հարցը անյուսալի են համարում:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Սօֆիայից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, մակեդօնական տեղական պատուիրակութիւնը յանձնեց օտար պետութիւնների ներկայացուցիչներին մի կոչ այն մասին, թէ Թիւրքաց զօրքերը բարբարոսաբար հալածում են խաղաղ բնակիչներին և աւերում են գիւղերը:—Բ. Դուռը յանձնեց ռուսական և աւստրօ-ունգարական դեսպանութիւններին մի երկար յիշատակագիր ապստամբական հրոսակախմբերի գործունէութեան վերաբերմամբ: Հանգստացնելու համար ի կատար են ածվում հետեւեալ միջոցները.—հաղորդվող պաշտօնական տեղեկութիւնները ամեն տեղ հրատարակվում են. Թիւրքաց և յունական մեծամեծները և յանձնաժողովները շրջում են երկրում լեռները փախած ազգաբնակութեանը դարձնելու համար՝ վերադառնալ իրանց գիւղերը. Կրուշէվօ և ուրիշ տեղեր ուղարկված են կառավարչական յանձնաժողովներ զօրքերի և բաշիբոզուկների ձեռքով կողոպտած գոյքը վերադարձնելու համար. Կրուշէվօում ժողովված է յափշտակված 5000 ոչխար տաւար: Կողոպտված գիւղացիները ստանում են հաց և շորեղէն:

28 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Правительственный Вѣстникъ» լրագրում տպված է կառավարչական հաղորդագրութիւն «Церковный Вѣстникъ»-ից, որի մէջ հաղորդվում է, որ Հիւսիսային Ամե-

րիկայի մէջ յայտնված ինքնակոչ եպիսկոպոսը, որ իրան ամէրիկական միտրոպոլիտ Սերաֆիմ է անուանում, նախկին Ստեֆան Ուստվօլսկի քահանան է։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Սուլթանը ռուսաց դեսպանին հաղորդեց, որ նա 500 ոսկի ուղարկեց բաշիբուզուկների ձեռքով Կրուշէվոում սպանված քրիստոնեաների ընտանիքներին։ Ռումինական Թագաւորը նուիրեց 10,000 ֆրանկ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Իրադէն հրամայում է ամեն տեղ անայն խիստ խուզարկութիւններ անել, որոնք պէտք է կատարվեն զանազան դաւանութիւնների մեծամեծների ներկայութեամբ։ Մօնաստիրի և Ադրիանօպօլի վիլայէթներում խուզարկութիւններն արդէն սկսվեցին. Մօնաստիրում և Դէդէագաչում նրանք հետևանքներ չը տուեցին։—Կիրկ-Քիլիսէի սանջակի սահմանագծային շրջանում գտնվող զօրքերը հաւաքված են Գէկտէպէում, 9 կիլօմէտր հեռաւորութեամբ բօլգարական սահմանից։ Լուրերին նայելով, ալբանական բատալիօնների ուղարկելը դադարեցրված է։—Բ. Դրան հաղորդագրութեան մէջ այն պետութիւնների դիպլօմատիական ներկայացուցիչներին, որոնք հիւպատոսներ ունեն Մօնաստիրում, ասված է, որ պահապան զինուորներին հրամայված է զինուորական պատիւներ տալ կավասներով անցնող հիւպատոսներին, ոստիկանները պէտք է նոյնպէս վարվեն։ Այդ հրամանագիրը չը կատարելու դէպքում հիւպատոսները պէտք է յայտնեն իշխանութիւններին։—Հիւպատոսական զեկուցումները մակեդօնական վիլայէթներից և Ադրիանօպօլից հաստատում են, որ առաջացած խիստ հրամանների պատճառով իշխանութիւնները վերջին ժամանակներս եռանդով և անխնայ ճնշում էին ապստամբական շարժումը, որի շնորհիւ Թիւրքաց զօրքերը աջողութիւն ունեցան։—Բէյրութում տեղի ունեցած ընդհարման վերաբերմամբ Բ. Դրան հաղորդագրութեան մէջ հետևեալ ձևով է ասված. «Մի քանի մարդիկ, որոնց անձնաւորութիւնը մինչև այժմ պարզված չէ, առանց որ և է պատճառի յարձակվեցին Մէզրաա թաղով անցնող չորս մահմեդականների վրա. տեղի ունեցաւ տուր ու դմփոց. զօրքերը միջամտեցին և վերջ տուին կռւին։ Զինուորներից սպանված է մէկը և վիրաւորված են երեքը. բնակիչներից սպանված և վիրաւորված են մէկ-մէկ։ Անգլիական հիւպատոսն ինքն իբր թէ խոստովանեց, որ կռւապատճառը իրանք քրիստոնեաներն էին։—Ցունական դեսպանի զանգատի պատճառով Բախտիար-փաշայինկրուշօվէում տեղի ունեցած անցքերի առիթով. Թիւրքաց կառավարութիւնը հրամայեց անյապաղ խիստ քննութիւն կատարել։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բէյրութից հիւպատոսական նոր հաղորդագրութիւնների մէջ ասված է, որ քրիստոնեաների կատորածը քաղաքի զանազան մասերում շարունակվում է։ Մեծ խառնաշփոթութիւն է տիրում. առևտուրը դադարեց. մահմեդականները փախան։

Հիւպատոսական մարմնի անդամների ժողովում վճռված է պահանջել, որ անյապաղ յետ կանչվի վալին և խնդրոց ամէրիկական ծովապետին՝ հարկաւոր դէպքում պաշտպանելու օտար հիւպատոսներին. նա 500 մարդ պատրաստեց ափ իջեցնելու. սպասում են ուրիշ պատերազմական նաւերի։ Հանգամանքը չափազանց անհրաժեշտ է Թիւրքական շահերի տեսակէտից, որպէս զի անկարգութիւնները չը տարածվեն այն տեղերում, ուր ամեն տեղ կան ապստամբ տարրեր։

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ։ Կայսրը զօրախաղերից յետոյ Գալիցիայում կուղևորվի Բուդապէշտ, ուր կը մնայ մինչև սեպտեմբերի 16-ը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Վիկօնտ Կրանբօրն, որ այժմ դարձել է մարկիզ Սօլսբիւրի, թողնում է արտաքին գործերի պետական քարտուղարի օգնականի պաշտօնը. նրա տեղ նշանակվում է Հնդկաստանի գործերի պետական քարտուղարի օգնական կոմս Պէրսի։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Ցոյց եղաւ «Народни Листи» և «Вечерне Новости» լրագիրների դէմ, որ կազմել էր մօտ 1000 մարդուց բաղկացած ամբոխը։ Ամբոխը ջարդեց պատուհանները։ Յարձակման ենթակայ աշխատակիցները րէվօլվէրներ էին արձակում ամբոխի վրա, վիրաւորելով մի քանի անձանց։ Միջամտող ժանդարմները ցրվեցին ամբոխը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

☛ Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑԻ Ուսումն Մայրենի Լեզուի

դասագրքերը թոյլատրված են պատշաճաւոր իշխանութիւնից

Նոր լոյս տեսաւ

«ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ»

երրորդ գիրքը, չորրորդ տպագրութեամբ

Բարեփոխված և ճոխացրած

(Բաղկացած է 300 երեսից մեծ գիրքով)

Երրորդ և յաջորդ տարիների համար։

Գինն է 65 կ.

Պահեստը Կենտրօնական գրավաճառանոցում։ Գումարով գնողներին գրավաճառանոցը զիջում է 20%։ 1—6

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

սեփական ծառնոցում պատուաստված 1—2 տարեկան սովորական մրգերի

ՄՐԳԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ

ֆրանսիական և տեղական տեսակներ

Առաջարկում ենք զանազան մրգերի 1904 թւին պատուաստելու բոլորովին յարմար ճրաներ (ДИЧКИ)։ Այլ ևս սեփական արդիւնաբերութեան խնձորի և տանձի թարմ սերմեր։ Գներն էժան են։

Ցուցակն ուղարկվում է ձրի։ Ուսումնարանների և վանքերի համար 10% զեղչ։

Հասցէն՝ Карасубазаръ (Тавр. губ.), Бенглерову. (ա. 1) 1—5

ԴՊՐՈՑ ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ պատրաստականի բոլոր բաժանմունքները։ Բացի այդ, պատրաստվում են, հարազատ աղջկայ հետ,—աղջիկները 3-րդ, իսկ տղաները 2-րդ դասարանի համար։

Բէհբութեան փող., սեփական տուն, № 29։ (օ. 22, 24, 26, 27, 28, 30, ս. 4, 6) 4—8

Մ. Ս. Մանդինեանի ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

պատրաստվում են տղաներ արքունական միջնակարգ ուսումնարանների ստորին դասարանների համար։ Ուսումնարանը գտնվում է Սօլօլակում, Բէհբութեան փողոցում, № 64։

օ. 26, 29. ս. 1, 3, 5) 4—5

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Աշակերտաց համար.

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. »	բ.	»	. —	20
3. »	գ.	»	. —	30
4. Հին-ուխտ	դ.	»	. —	35
5. Նոր-ուխտ	ե.	»	. —	40
6. Գործք առաքելոց	զ.	»	. —	40

Ուսուցչաց համար.

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (սպռ.)	— —
8. » » —նոր-ուխտի	. 2— 5
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. Ն.	1—50
10. » » » Ե. »	— 50

Ինձ դիմողներն ստանում են 1. 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (Коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ „Гуттенбергъ".

10—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ ՍՕՖԻԱ ՁԱԽԱՐՕՎՆԱ ԽԻՋԱՆԵԱՆ

Վերադառնալով ամարանոցից, ընդունում է հիւանդներին 3—5 ժամը, Վելիամինօվսկայա, № 14։ 3—10

Կ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Վերադառնալով Թիֆլիս՝ վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը։ Բժշկում և լցնում է հիւանդ ատամներ, շինում է՝ անդամահատված ծնօտների պրօթեզներ (резекціонные протезы), արուեստական ատամներ, քիթ և քիմք։

Ընդունում է առաւօտեան 9—2 ժ.

երեկոյեան 5—8 ժ.

Հասցէն՝ Երևանեան հրապարակ, տ. Գուրգենօվի, Эриванская пл. д. № 2, надъ аптек. магаз- Кавк. Тов. 2—20

„ՇՔԵՂ"

Նորին Կայսերական Մեծութեան Թագաժառանգի հովանաւորութեան տակ բացված Պետերբուրգի միջազգային գեղարուեստական ցուցահանդէսում մեր արհեստանոցը արժանացաւ ԲՐՕՆԶԵԱՅ մեդալի։

„ՇՔԵՂ"

Գեղանկար շրջանակներով լոյս տեսաւ մեր Բ. Ալբօմը, այս անգամ հետևեալ տասը նկարներով. Աբովեան, Նազարեան, Նալբանդեան, Արծրունի, Րաֆֆի, Գամառ-Քաթիպա, Շերենց, Պռօշեան, Լէօ և Ահարօնեան։

Ալբօմը արժէ 1 ր. 50 կ., տասնով գնողներին 20% զեղչ։ Վաճառվում են նոյնպէս բաց նամակներ հայ գործիչների նկարներով՝ 100-ը 3 րուբլի և հետևեալ 30×40 մեծադիր նկարները։

Le Premier pas	1 հատը	1 ր. 25 կ.
Le Printemps	»	1 ր. 25 կ.
Աղամեան (քաղաքացիական շորերով) . .	»	— — 30 կ.
» (Պարիզու ազքատներում) . .	»	— — 30 կ.
Խրիմեան Հայրիկ	»	— — 30 կ.

Դիմել՝ Թիֆլիս Ֆօտօտիպիա Գնունի-Մարիմ, Պուշկինեան պասաժ։ Тифлисъ Фототипія Гнуни-Маримъ. 2—6

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!!!

Վ. եւ Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ,

որը գտնվում է Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրա, առաջին գիմնազիօնի հանդէպ՝ նշանակված է

ՄԻՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՎ

ՉԸ ՏԵՍՆՎԱԾ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ։

Մախու տրված են՝ ձմեռային և ամառային սեզօններից մնացած՝ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների բոլոր ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ, որոնք անպատմելի կերպով պակասեցրած են խակականից—30%-ից մինչև 50%։

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!!!

Անպայման առանց սակարկութեան։ 6—15

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմօնտօվսկայա փողոց, № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնադրին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատած ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատեստատներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ

Կուրսերի ծրագիրը և կանօնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (ո) 10—12

Ս.-Պետերբուրգի „ՆԱԴԷԺԴԱ" Ընկերութեան

Վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ նա ապրանքներ փոխադրելու և ապահովագրական գործողութիւնների համար բաց է արել գրասենեակներ Պարսկաստանի հետևեալ քաղաքներում.

1) Աստարա, 2) Արդաբիլ, 3) Թավրիզ, 4) Մարաղա, 5) Սաուժբուլաղ, 6) Ուրմիա, 7) Սալմաստ, 8) Խօյ, 9) Պարսից Ջուլֆա, 10) Շախտախտի, 11) Էնզէլի, 12) Պիր Բազար, 13) Րէշտ, 14) Կազվին, 15) Թէհրան, 16) Կում, 17) Կաշան, 18) Իսֆահան, 19) Համադան, 20) Կիրման, 21) Եզդ, 22) Մէշեդիսաէր, 23) Սարի, 24) Բարֆէրուշ, 25) Ամօլ, 26) Բէնդէր-Գեազ, 27) Աստարաբադ, 28) Բաստամ, 29) Շախրուդ, 30) Սաբզէվար, 31) Միան-Աբադ, 32) Բուժնուրդ, 33) Շիրվան, 34) Կօչան, 35) Մամէդ-Աբադ (Դէրէգեօզում), 36) Արաբկ, 37) Մէշէդ, 38) Նիշաբուր, 39) Թուրբէթ-է-Խէյդարի, 40) Թուրշիզ, 41) Խաֆ, 42) Թուն, 43) Կային, 44) Բիրդժան, 45) Նուսրէթ-Աբադ (Սէիստանում)։ 5—10

Մ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

աշակերտուհիների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից առաւօտեան 10 ժամից մինչև 3 ժամը։ Նոյն տեղը ընդունվում են գիշերօթիկ աշակերտուհիներ էլ։

Гановская, д. Тамамшева № 26, кв. 7. 4—4

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ

Խմբագրած

„ԼՈՅՍ"

ՍԵՂԱՆԻ (1 ր.), ՊԱՏԻ (50 կօպ.) և ԳՐՊԱՆԻ (20 կօպ.) ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ 1904 Թ.

Վիճակագրակ., գրականակ., գիտական եւ գեղարուեստ. հարուստ յաւելուածներով։

Աշխատակիցներն են՝ Ահարոնեան Ա., Առաքելեան Հ.։ բժ. Արծրունի Վ., Ա—Դօ, Բաշինջաղեան Գ., բժ. Բուդաղեան Ա., Թումանեան Յով., Իսահակեան Ա., Լէօ, Ծատուրեան Ա., ուսումնարոյժ Կաճկաճեան Ն., Ղազարեան Գ., Մալխասեան Ստ., Մանուէլեան Լ., ուսումնարոյժ Մակարեան Գ., Մեծատուրեան Գ., Յովհաննիսեան Տիգ., Նիկողոսեան Ն. քահ., Շիրվանզադէ, Չօբանեան Ա., Պռօշեան Պ., Ջամբազեան Զ., Սերովբեան Բ., Տէր-Մինասեան Արշ. քահ., Տէր-Միրաքեան Յովհ., բժ. Օհանեան Ֆր., Փափազեան Վրթ., դօկտ. Փաշայեան Կ., բժ. Քալանթարեան Լ., Ֆրանգեան Ե. և ուրիշները։

«ԼՈՅՍ»-ն իր չքեղ արտաքինով (բազմաթիւ պատկերներ) և բազմակողմանի բովանդակութեամբ լինելու է ամեն մի ընթերցողի խորհրդատու ընկերը, ամեն մի ընտանիքի սեղանի զարդը։

Այժմեանից գումարով գնողներին ձեռնտու զիջումն կը լինի։

Սեղանի օրացոյցում կը տպագրվեն նաև յայտարարութիւններ բոլոր լեզուներով. վճարը երեսը—(6×4=24 քառ. վերշօկ)—25 ր., 1/2 եր.—15 ր., 1/4 եր.—8 ր., 1/8—5 ր.։

Դիմել՝ Тифлисъ. Троицкая 11. Е. Топчяну. Արտասահմանից՝ Tiflis. Troizkaia 11. E. Toptschian. Թիֆլիսում յայտարարութիւններ ընդունվում են նաև «Գուտտենբերգ» գրավաճառնոցում (Дворц. ул.), „Гаванна" (Головинскій пр. 3) և „Прогрессъ"—(Головин. пр. подъ Собраніемъ)—ծխախոտախանութներում. 5—10